

detur positiva inducione, sive ad peccatum cooperatio, quæ est intrinsecè mala. Sed hoc non obstante, satis probabilis videtur prima sententia, quia cum maritus, vel dominus præbet ansam mœchandi vel furandi, non verè inducit ad peccandum, sed præbet occasionem, et permitit peccatum alterius, ex justâ causâ, scilicet ut se indemne servet a periculo damni obventuri. Aliud enim est inducere, aliud præbere occasionem. Illud est intrinsecè malum, non autem hoc; alioquin nunquam liceret, etiam ex causâ justâ, petere mutuum ab usurario, juramentum ab infideли, etc. quod est contrà communem DD. sententiam (quidquid aliquis dicat), et contrà D. Th. cum S. August. 2. 2. q. 78. a. 4. Unde S. Th. ibi hanc regulam dat: *Inducere hominem ad peccandum nullo modo licet: uti tamen peccato alterius ad bonum, licitum est.* Imò S. Doctor videtur *ibid.* etiam opinioni mox allatæ expressæ adherere exemplo decem virorum, qui dixerunt ad Ismael (*Jer. 41.*) *Noli occidere nos, quia thesauros habemus in agro.* Et hos S. Doctor asserit minimè peccasse.

ARTICULUS III.

An liceat alterius peccato materialiter cooperari.

39. Quando liceat materialiter cooperari peccato proximi? — 60. An liceat nubere cum spenso existente in mortali, vel obstricto voto castitatis? — 61. An reddere debitum eidem? — 62. An dare Communione peccatori occulto? — 63. Quid liceat famulis? Et quæ sit cooperatio Materialis, et quæ Formalis? — 64. An comitari Herum ad lupanar etc. Et an comitari concubinam ad herum? — 65. An deferre munera meretrici? — 66. An aperire ostium meretrici? An deferre scalam, ut Dominus ascendet ad mulierem? — 67. An scriberet litteras amatoria? — 68. An ministrare carnes in die vetito? — 69. An liceat cauponibus dare vinum ebris, vel carnes in die vetito? Vide alia apud Busemb. — 70. An locare domum meretrici, et usurarii? — 71. An vendere aleas, gladios, venena, etc.? — 72. An agnum Judæo? — 73. An liceat Christianis captiuis remigare etc. — 74. An adjuvare Tyrannum? — 75. An vehere ammonam ad Hœreticos? An aurigis vehere meretricem? — 76. An accipere munera ab Amasio? An reddere gladium occiso? — 77. An liceat petere juramentum a pejeraturo? Et mutuum ab usurario sine gravi causa? — 78. An adjuvare usurarium? An dare mutuum abusuro? — 79. An petere Sacraenta ab excommunicato, vel a peccatore; et an a parato? — 80. An dare cibos vetitos?

59. — « RESP. Cooperari tantum materialiter, subministrando tantum materiam, et facultatem peccandi, vel exhibendo objectum, licet, si sequentes conditiones adsint. I. Si tum opus, vel cooperatio sit secundum se bona, vel saltem indifferens. II. Si bona intentione, et rationabili ex causâ fiat, et non ut juves alterum in peccando. III. Si alterius peccatum impedit nequeas, aut saltem non tenearis propter causam rationabilem. Circa quam notant Sanch. et Laym. etsi ejus gravitas certâ regulâ

definiri nequeat, sed prudentis judicio metienda sit; tantò tam graviorem requiri. 1. Quantò gravius est peccatum, cuius jus occasio datur. 2. Quantò probabilius est, te non cooperante, alterum non peccatum: aut quantò certior est affectus peccati. 3. Quantò propinquius tua cooperatio peccatum attingit. 4. Quantò minus juris habeas ad tale opus. 5. Denique quanto magis peccatum cum justitia pugnat, idque propter damnum tertii: *Laym. l. 2. tr. 3. c. 13.* »

S. Antonin. Gabr. Sylvest. etc. apud Sanch. in Decal. l. I. c. 7. n. 4. videntur sentire, nullo casu licitum esse cooperari ad peccatum alterius: At hoc communiter DD. permitunt, si debitæ conditions adsint. Vid. Tamb. Dec. l. 5. c. I. §. 4. Et Sanch. l. c. censem Auctores citatos locutos fuisse casu, quo absit justa causa excusans; vel quandò cooperatio est intrinsecè mala. Semper autem est intrinsecè mala illa actio, quæ ex se determinata est ad peccatum: uti esset, quererere domino concubinam, idola fabricare, et quid simile. Secùs, si actio potest fieri sine peccato, putâ ministrare mensæ, aperire januam, etc. Hinc ad licite cooperandum peccato alterius, vide conditions requisitas apud Busemb. ut mox supra.

Unde resolves hos Casus:

60. — « 1. Hoc modo licite materialiter cooperatur sponsa contrahens cum spenso quem scit Sacramentum accipere in peccato mortali: Sciens verò eum habere votum castitatis, peccat contrahendo cum ipso, quia ad contractum illicitum concurrevit. *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. de Matr. d. II. n. II.*

61. — « 2. Licitè quoque post matrimonium contractum materialiter cooperatur coniux, si conjugi obstricto voto castitatis reddit debitum: imò ad id tenetur ex justitiâ, si eum exigentem non possit a proposito avocare. *Ibid.* *(Et hæc est communissima et probabilius sententia cum Suarez, Lugo, Laym. Bonac. Pal. Sanch. Concinna, Holzmann, Boss. etc. Licit opposita cum Pontio, Croix, Comit. Sylo. etc. etiam sit probabilis; vide dicenda l. 6. n. 944.)*

62. — « 3. Similiter Parochus Eucharistiam licite potest, et debet ministrare peccatori, et excommunicato, et hæretico occulto, si petat publicè; imò Confessarius præbere debet pententi etiam privatim, si ex solâ Confessione ejus peccatum novit. *Ibid.* *(Et ita tenendum ex communissimâ sententiâ cum Spor. de Sacr. Pœn. n. 869. etc. contrà Petrocor. Vide dicenda l. 6. 658.)*

63. — « 4. Excusantur a peccato famuli, si ratione sui famulatûs præsent quædam obsequia, quæ sinè gravi suo in commido negare non possint; ut v. gr. vestiant dominum, sternant equum, comitentur ad lupanar, meretrici deferant munera, eidem venienti aperiant ostium: quia hæc tantum remotè se ad peccatum habent, et sinè iis peccatum fieret. Unde tamen non sequitur, alteri cuivis licere ea præstare

» Bon. p. 11. cap. 26. Azor. t. 2. l. 12. c. ult. q. 8. Laym. l. 2.
» t. 3. c. 13. Sanch. l. 1. mor. c. 7 n. 21. (Sed vide n. seq. 64.)⁹

Ad distinguendum autem, quando cooperatio sit materialis, et quando formalis; alii dicunt ut *Cardenas*, et *M. Milante* in prop. 51. *Innoc. XI*, quod cooperatio tunc sit materialis, quando ipsa per accidens et remotè conductus ad peccatum alterius; tunc autem formalis, quando per se, vel ob aliquam circumstantiam adjunctam, proxime conductus ad executionem peccati, licet per se esset indifferens. Sed melius cum aliis dicendum illam esse formalem, quæ concurrit ad malam voluntatem alterius, et nequit esse sine peccato: Materialem vero illam, quæ concurrit tantum ad malam actionem alterius, præter intentionem cooperantis. Hæc autem est licita, quando per se actio est bona vel indifferens, et quando adest justa causa et proportionata ad gravitatem peccati alterius, et ad proximitatem concursus, qui præstatur ad peccati executionem. Ratio, quia, cum tu præstas actionem indifferentem sine pravâ intentione, si alter illâ abutu voluerit ad suum peccatum exequendum, non teneris nisi ex charitate illud impedit; et quia charitas non obligat cum gravi incommmodo, idèo ponens tuam cooperacionem cum justâ causâ, non peccas: tunc enim peccatum illius non provenit ex cooperatione tuâ, sed ex malitiâ ipsius, qui tuâ actione abutitur. Nec potest dici, quod tua actio, etsi indifferens, conjuncta tamen cum circumstantiâ pravæ intentionis alterius, evadat mala; nam reverâ actio tua non est per se conjuncta cum malâ voluntate illius, sed ille conjungit suam malam voluntatem cum actione tua; unde tua actio non erit tunc causa per se influens in peccatum, sed tantum occasio qua ille abutitur ad peccandum. Vide dicenda l. 3. n. 571.

64.—Quær. I. An famulus ratione famulatus possit comitari herum ad lupanar, vel sternere equum? Affirmant *Busemb.* hoc. cum *Nao.* *Man.* etc. ap. *Sanch. Dec.* l. 1. cap. 7. n. 22. At probabilitus non sufficit ad id sola ratio famulatus, etiamsi sine famuli ope herus adiret; saltem requiritur metus gravis damni. Ita *Sanch. l. c. Vioa* in prop. 51. *Inn. XI.* n. 3. *Salm. tract.* 21. c. 8. 72. Qui recte advertunt id nunquam licere, si herus ex comitatu animosior reddatur. An autem liceat famulo deducere concubinam in domum heri? Dicit *Sanch. l. c. n. 25.* cum *Nao.* et *Man.* quod si inter dominum et concubinam jam conventum erat, tunc famulus solâ ratione famulatus excusat, quando dominus etiam sine famulo æquè peccatum committeret. (Alias non excusat nisi ex metu gravis damni, ut *Sanch. n. 22.*) Et idem ait n. 25. de famulo deferente concubinam curru vel sellâ. Sed meritò id non admittunt *Carden.* et *Milant.* in dict. proposit. 51. et *P. Concina* t. 2. pag. 284 et 285. Idque tanto magis non admittendum de famulo vocante concubinam ad domum heri contrâ *Azor.* Et idem dico de Aurigis et Nautis vehentibus meretricem ad amasium, qui tantum excusari possunt ob metum gravis damni; vide n. 75.

65.—Quær. II. An liceat famulo deferre munera meretrici ratione famulatus? Affirmant, loquendo tantum de esculentis et aliis munusculis. *Bus.* et *Sanch. lib. 1. cap. 7. n. 29.* *Spor. de 5. Præc. cap. 1. n. 99.* et *Pal. de Char. p. 11. n. 4. cum Nao.* et *Azor.* Sed verius *P. Conc. t. 2. p. 284.* putat hoc esse intrinsecè malum, quia reverâ munera per se turpem amorem fovent.

66.—Quær. III. Utrum liceat famulo ostium meretrici aperire? Negat *Croix lib. 2. n. 253.* At communius affirmant cum *Bus.* *Salm. d. cap. 8. n. 74.* *Laym. de Charit. c. 13.* *Resp. 5. Tamb.* cum *Sanch. Dian. Azor. Sa. Rodr. etc.* Nec officit proposit. 51. *Innocent. XI* dicens: « Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detimenti, putâ ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciat, ne domo expellatur. Nam ly aperiendo januam ex ipsomet contextu intelligitur de aperitione per vim confectâ, ut rectè dicunt *Roncagl. de Char. Tract. 6. in Reg. pro praxi n. 4. post cap. 6. Salm. ibid. n. 74.* Modo (aiant) ipso non aperiente, adsit alius qui aperiat.

Quær. IV. An ex metu mortis vel magni damni liceat famulo subjecere humeros, vel deferre scalam domino ascendi ad fornicandum, vi aperire januam, et similia? Negant *Vioa*, et *Milante* in dict. prop. 51. *P. Concina* t. 2. pag. 280. *Salm. n. 75. Croix lib. 2. n. 244* et alii. Quia, ut dicunt, tales actiones nunquam licent, ut potè intrinsecè mala. Sed contradicunt *Busemb. infrâ n. 68. Sanch. dict. c. 7. n. 22.* et *Less. l. 2. c. 16. n. 59.* quorum sententia spectatâ ratione mihi probabilior videtur. Ratio, quia, ut mox suprà diximus, cum tu præstas actionem per se indifferentem, scil., quæ potest esse bona et mala, non teneris, nisi ex charitate ab illâ abstinere, ne alter eâ abutatur ad peccandum; quando autem alias grave damnum metuis, licet permittere potes peccatum alterius; nam ex unâ parte charitas te non obligat, ut cum gravi damno peccatum ejus avertas; et ex alterâ malitia alterius nequit mutare naturam tuæ actionis, ita ut de indifferente evadat intrinsecè mala. Et idem mecum sentit doctus Auctor continuation. *Tournely t. 1. pag. 303.* dicens: « Non teneor grave subire detrimentum, ut alterius peccatum avertam: ipse sanè malitiam suam sibi imputet. » Nec potest dici, quod præfatae actiones sunt per se mala, quia cooperantur ad peccatum stupri; idque probari ex ipsâ prop. damn. ubi dicitur, aut quid simile cooperando. Nam respondeatur, quod non cooperando non intelligitur de cooperatione formalis, sed de materiali, cum de eâ solùm locuti sint AA. propositionis, et in tali sensu certè fuit propositio proscripta. Non autem verbis, si id faciat metu notabilis detimenti, comprehenditur metus mortis; ibi enim declaratur qualis metus non excusat, putâ ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciat, ne domo expella-

tur : quæ mala certè non comprehendunt damnum mortis. Quia tamen prædicta cooperationes verè concurrunt ad damnum stupri, quamvis solum materialiter concurrant ad peccatum stupratoris, puto, nullum alium timorem excusare cooperantem, nisi inoris; nam alias ob solum metum jacturæ facultatum, vel infamiae, non licet concurrere ad dehonorationem puellæ deflorandæ. Vide dicenda lib. 3. n. 571. ubi dicemus, non licere pariter tibi scalam, vel claves tradere furi, nisi ob timorem mortis, vel infamiae, cum *Tournely loc. cit.* Tradere autem gladium occisuro nunquam licet, quia non licet occidi innocentem, ut tu mortem vites, ut bene docent *Conc. tom. 7. p. 168.* et *Tourn.* 304. V. lib. 3. n. 697.

67.—Quær. V. An liceat famulo ob metum gravem scribere vel deferre litteras amatoria concubinæ domini? Quidquid alii dicant, puto cum *Salm. n. 68.* *Sanch. n. 26.* *Vico n. 5.* *Laym.* *Bonac.* *Tambur.* etc. cum *Croix lib. 2. n. 273.* hæc nunquam licere, quia formaliter concurrunt ad peccatum heri, sovendo turpem ejus amorem. Et hoc censeo dicendum cum *Sanchez et Salm. n. 67.* (contra *Pal.* et *Peb. ap. Tamb. n. 18.*) etiā in dubio, an litteræ contineant amatoria; quia, cùm constet de turpi amore, moraliter creditur turpia continere. Si verò contineant sola signa urbanitatis, etiā requiritur ad excusandum famulum causa iusta, ultra obsequium famulatūs, ut dicunt *Salmant.* *Sanch.* et *Tamb. II. cc.*

68.—Quær. VI. An liceat famulo ministrare carnes in die vetito? Negant *Salm. cap. 8. n. 81.* cum *Pal.* *Vasq.* *Dian.* etc. Advertunt tamen in dubio præsumendum herum justâ causâ excusari. Sed vide seq. n. 69. Qu. VII

“ 5. Ad ea opera, quæ propinquius se ad peccatum habent, aut juvant, v. g. subjicere humeros, admovere scalas hero per fenestram ascendentis ad concubinam, deferre litteras amatoria ad meretricem, comitari ad duellum, etc. communis ratio famulatū non sufficit, sed exigunt majorem necessitatem et causam, ut licite fiant; v. g. periculum gravis, aut saltem notabilis damni, si detrectent; ib. * (Sed vide dicta mox suprà ex n. 66.) *

69.—6. « Sic enim excusantur capones vendentes carnes die jejunii comedentibus, et vinum ebriosis, si alii æquè venderent. » *Sanch.* *Bon.* etc. ”

Quær. VII. An liceat cauponibus vendere vinum iis quos ebriando prævident? Excusatos *P. Conc. n. 29.* ex metu mortis, aut mutilationis, quia (ut ait) « tam venditio quæ potus sunt actiones indifferentes, et solum malitiâ bïbentis intemperanter ebrietas aecedit; » unde infert cauponem non nisi ex charitate teneri impedire ebrietatem illorum. Probabilius tamen mihi videtur dicendum cum *Bus. h̄c n. 6.* *Bonac.* et *Sanch. Elb. n. 383.* *Spor. de 5. Præc. c. 1. n. 82.* *Tournely t. 3. n. 335. v. Secunda.* *Tamb. n. 36.* et aliis satis communiter apud *Croix n. 261.* quod capones satis excusentur ob metum cujuscumque gravis damni, puta si alias notabiliter laderentur ex diminutione emptorum.

Ratiō, quia, cùm nullum eo casu grave damnum temporale obveniat se inebriaturo, charitas non obligat cum gravi incommodo peccatum illius vitare. Et idem dico cum *Busemb.* ut suprà n. 6. et *Sanch. ib.* ac *Mazzot. tom. 1. pag. 480.* de præbente carnes comedentur in die vetito. Illud autem quod dicunt *Tambur. n. 37.* cum *Sanch.* et *Pal.* scil. licitum esse vendere vinum eis qui reverent mixtum aquâ, si æquè commodè nequeant alii vendere, id non admittimus, nisi ob metum mortis, vel infamiae.

“ 7. Ea quæ ad peccatum proximè concurrunt, vel inducunt, vel cum justitiâ pugnant, etsi ex genere suo sint indifferentia, v. g. hero alterum occisuro gladium dare, ostendere illum, qui ad necem quæritur, compulsare campanam (sinè scandalo tamen) ad concionem hæreticam, meretricem, etsi conductam, ac paratam è domo evocare, et ad herum deducere, furi scalam applicare, gerenti injustum bellum dare mutuas pecunias, pagum hæretico domino vendere, gravissimam causam requirunt, hoc est, metum tanti mali, quod secundum leges charitatis nemo teneatur subire ad evitandum malum alterius, v. gr. si alias occidendum esset. *Laym. cap. 13. n. 4.*

70.—“ 8. In civitatibus, in quibus vitandi majoris mali causa permisum est, licet domum locare usurario (excipit tamen jus alienigenam), et meretricibus; maximè si alii conductores desint; nisi tamen meretrices graviter nocent vicinis honestis, vel ob situm ansam maiorem darent peccatis. *Sanch. lib. 1. mor. cap. 7. Bon. I. c. ** (Ita etiā *Salmant. Tract 21. cap. 8.* num. 65. cum *Trull.* *Vasquez.* *Prado.* *Led.* et *Viva cum Suar. Less. Azor.* et aliis communiter.) *

71.—“ 9. Excusantur a mortali, imò etiā veniali, si causa adsit, artifices, qui faciunt, aut vendunt res indifferentes,ibus quis benè potest uti, licet plurimi abutantur, v. g. aleas, fucos, gladios. Ratio est, quia remotè tantum ordinantur ad peccatum, et simpliciter impediri non possunt. Quod si tamen abusus esset contra justitiam, non liceret; v. g. si occisuro dares gladium ob magnum pretium, quod offert. Item, si quis sciat hunc innocentem non pervertendum, nisi per has suas merces: quia modicum lucrum certæ saluti alterius est postponendum. *Sanch. I. c. Malum* non est præsumendum: unde licite possunt vendi aleæ, fuci, gladii, venena (scil. ea tantum, quæ possunt deseruire etiā ad medicinam) cuicunque, quem iis abusurum fore non constet. * (Ita *Salmant.* de *Contractibus cap. 2. num. 22.* cum *S. Th.* et *communi.*) *

Dubium autem versatur, quando verosimiliter creditur emptor abusurus? *Busemb. h̄c cum Sanch.* dicit non licere illa vendere ob lucrum. At *Tamb. lib. 5. cap. 1. §: 4. n. 33.* et *Salmant. ibid. n. 33.* cum *Bon.* *Rebell.* *Tap.* *Sylvest.* dicunt licere, si vendor non posset simè damno à venditione recedere: sive ut loquitur *Tamb.* si jacturam pateretur, res suas non vendendo.

Eodem modo licitum esset vendere ornatus puellæ iis abusuræ si illa ab aliis æquè emeret, ait *Croix lib. 2. n. 263.* cum *Nagar.*

Azor. Sanch. Bon. Dian. Cum, negando tunc venditionem neque impeditetur peccatum. Sed hoc non admittendum, juxta dicta n. 47. vers. Secunda, nisi vendorio aliquoquin notabile patiatur incommodum.

72. — « 10. Excusantur etiam, qui ob justam causam vendunt agnum Iudeo vel infideli usuro ad sacrificium. Item qui Ju- dæorum Synagogas, hæreticorum tempa, legitimo Magistratu permittente, aedificant vel restaurant: præsertim si fieret æ quæ sinè ipsis. Naoar. l. 5. cons. 1. de Judæis. Laym. l. 2. t. 3. cap. 13. n. 4. Venena autem vendere, nisi iis, qui benè his usuri putantur, v. g. ad confectionem colorum, vel medicinam, non licet. v. Sanch. 1. mor. c. 7; unde vendito veneni, quod non servit, nisi ad hominis occisionem, simpliciter est mala.

73. — « 11. Christiani captivi, ex gravi metu, in triremisibus Turcarum, vel Hæreticorum, licite remigant contrâ Catholi- cos, sarcinas, machinas, arma ad bellum necessaria conve- hunt, propugnacula aedificant, etc. Ita probabiliter Less. Sanch. Suar. Laym. lib. 2. t. 3. c. 13. contrâ Tol. et alios, qui docent peccare mortaliter. Quod si tamen eo loci res esset, ut haec ne- gantes à magno periculo classem Christianam eriperent, vel victoriā conferrent, tenerentur tantum bonum vitæ suæ an- teferre. Suarez, Sanch. loc. cit.

74. — « 12. Incole urbis, vel provinciæ, quam Tyrannus oc- cupavit, licite manent inter iniquos possessores, eosque cogente imperio juvent exubicii, fossione, contributione: idque ex le- gitimi Principis præsumpto consensu: ex quo etiam taliæ obse- quia licite promittunt cum juramento, ad majora mala sua et legitimi Principis declinanda. Laym. loc. cit. n. 5.

75. — « 13. Nautæ, et aurigæ Catholici in Hollandiâ, etiam sinè gravi metu, si absit prava intentio, licite vehunt anno- nam ad castra hæreticorum, si adsint alii, qui illis cessantibus, facerent: quia, nisi id faciant, excludentur omni lucro tan- quam osores boni publici. V. Less. lib. 2. c. 19. Sanch. lib. 1. c. 7. Fill. t. 22. cap. 5. »

An autem licet aurigis, aut nautis vehere meretricem ad amasium pro solâ mercede lucrândâ? Affirmant. Spor. de V. Præc. c. 1. n. 94. Salm. dict. cap. 8. n. 72. cum Morell. et Diana apud Tamb. d. cap. 1. §. 4. n. 30. ex Croix l. 2. n. 274. cum Nao. Quia (ut aiunt) hi sunt causa tantum remote cooperans. Sed rectè negant Sanch. Dec. lib. 1. cap. 7. n. 25. Bon. de Matr. p. 14. n. 6. Ronc. de Char. cap. 6. Reg. in praxi. n. 2. et Viva in prop. 51. Inn. XI. n. 5. qui contrariam opinionem ait non esse solidè probabilem; hi omnes dicunt eos tantum excusari ob gra- ve damnum vitandum: Imò Angles apud Sanch. putat nunquam licere, ut potè intrinsecè malum.

76. — Adduntur alii casus. 1. Peccat puella acceptans munera ab amasio, qui turpiter eam concupiscit, quia sovet amorem. Croix lib. 2. n. 264. cum Spor.

2. Peccat reddens gladium occisuro, nisi metus gravis incom-

77. — 3. An liceat petere juramentum à pejeraturo? Negant Vasc. et Sotus ap. Croix l. 2. n. 268; item Pontius de Matr. lib. 5. c. 18. n. 62. ex D. Aug. et D. Th. 2. 2. q. 98. art. 4. ad 4. Ratio, quia (ut ait S. Th.) « in juramento ejus, qui falsum per verum Deum jurat, non videtur esse aliquod bonum quo uti liceat. » Sed probabilius affirmant Salm. tract. 21. cap. 8. n. 78. Tournely tom. 3. p. 335. et Bonac. de 2. Præc. d. 4. p. 11. n. 1. cum Cajet. Salon. Suar. Reg. Fill. Tamb. et Dian. ap. Croix. loc. cit. Modò adsit justa causa; nempe si Judex petat juramentum ratione Officii (quod idem S. Thom. loc. cit. in corp. etiam admittit); vel si magni tua interest uiri perjurio ad fraudes alterius manifestandas, ut jus tuum consequaris: et sic non deest bonum utile petentis: quod sufficit pro justâ causâ. Et ita intelligendus D. Thom. ex contextu verborum in l. c. Commune autem est licere petere ob aliquod bonum juramen- tum a juraturo per falsos Deos. Ita S. Thom. ibid. et Sanch. Dec. lib. 3 cap. 8. n. 21. cum Gabr. Suar. Sayr. etc. contrâ Abulens. Si verò res sit vera, et alter ignorat; vel sit falsa, et alter credit veram, non licet eum inducere ad juramentum, ut recit dicunt Salm. c. 8. n. 79 et 80

4. Licitum est petere mutuum ab usurario propter aliquod bonum; est communis sententia cum S. Th. qui 2. 2. q. 78. a. 4. sic docet: « Licet ab eo, qui usuras exercet, mutuum accipere sub usuris propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius. » Et alibi, de Malo quæst. 13. art. 4. ad 17, inquit: « Si aliquis propter aliquod bonum utatur malitia Usurarii, accipiens ab eo mutuum ad usuram, non peccat. Si verò persuaderet, quod mutuaret ad usuram ei, qui mutuare ad usuram paratus non esset, absque dubio in omni casu peccaret. » Idque licet, si adsit causa vel necessitatis, vel notabilis utilitatis; ut dictum est n. 49. et ut dicunt Salm. d. cap. 8. n. 76 et 77. cum Caj. Nao. Sanch. Bon. Pal. Afferit autem Lugo D. 25. n 235. communem esse inter DD. sufficere ad excusandum petentem mutuum ab usurario à peccato gravi quamcumque utilitatem etiam modicam. Sed huic non acquiesco, juxta dicta n. 47. v. Secunda. Ratio, quia ad excusandum grave peccatum gravis requiritur causa. Secus igitur dicendum, si adsit notabilis utilitas, ut aiunt Croix lib. 2. n. 272. et Sporer de V. Præc. cap. 1. n. 75. Et tunc licet etiam offerre ei usuras, conditionate dicendo: Si vis usuras, dabo, ut Mol. Sanch. Hurt. Tamb. ap. Croix lib. 2. n. 267. Imò licitum est etiam absolute eas offerre, dicendo: « Da mihi mutuum, et ego tibi solvam usu- ras, » ut dicunt Lugo disp. 25. num. 227. Sanch. Dec. cap. 8. num. 26. cum Trull. Bann. Dian. Spor. numer. 77. et alii apud Salm. de Contr. cap. 3. num. 111. Et licet Salm. ibid. cum S. Th. Bon. etc. oppositum verius censeant, rectè tamen probabilem vocant primam sententiam; quia illa oblatio reverè semper est conditionata, scil.

si nolis dare gratis, offero usuras. Sed hoc nequaquam admittem, si alter non esset paratus ad mutuum dandum sub usuris; quia aliter, qui sic eum alliceret ad mutuandum, directè induceret ad peccandum. Notant autem *Salm. d. cap. 3. de Contr. n. 122.* quod requiratur major causa ad petendum mutuum ab eo, qui scitur non daturus, nisi sub usuris: requiritur saltem magna utilitas, ut supra.

78. — 5. Qui adjuvat usurarium tantum in numerandis pecuniis, scribendis rationibus, aut in deferendo pignore, potest excusari à peccato solà ratione famulatū; secùs verò si exigat usuras, quia exactio est cooperatio proximior ad peccatum usurarii, etiamsi amicabiliter exigat. Quod si exigeret per vim aut minas, non solum peccaret, sed insuper teneretur ad restitutionem; Vide dicenda lib. 3. n. 789.

6. Licet dare mutuum abusivo, si adsit causa, scilicet si aliter illi multum possit nocere. Ita apud *Croix n. 269. Azor. et Less.* qui tamen dicit, non excusare causam lucri etiā justi.

79. — 7. Probabilius licet petere Sacraenta a Sacerdote excommunicato tolerato; quia ipse tunc minimè peccat ea ministrando. *Tamb. lib. 5. cap. 1. §. 4. n. 40.* cum *Sanch. et Hurt.* contrà *Suar.* Vide dicenda lib. 7. n. 139.

Conveniunt etiam DD. licitum esse petere Sacraenta a Sacerdote, qui est in mortali, si adsit necessitas, aut notabilis utilitas. Sed dubium est, si utilitas non sit magna, an tunc liceat? Affirmant *Azor. Hurt. et Dian. ap. Croix lib. 2. n. 272.* Sed negandum cum *Croix*, juxta dicta n. 47, etiamsi Sacerdos sit paratus ad sacrilegè ministrandum.

80. — Volenti autem frangere jejunium, ubicumque inventiet cibos, licet eos præbere, dicendo conditionatè: *Si vis jam comedere, cœna apud me, ut dicunt Sporer de V. Præc. n. 48. et Less. l. 4. cap. 2. n. 24. cum Navar. Cajetan. ap. Viva de Præc. D. Qu. 10. art. 4. num. 6.* Ratio, quia peccatum tunc jam est interne patratum, nec impediri potest, ut supponitur. Sed huic opinioni nec acquiesco, et sequor *Salm. Tract. 21. cap. 8. num. 81. et Ronc. de Carit. cap. 6.* qui cum *Pal. Vasq. Dian. etc.* oppositum sentiunt, quia id in iis circumstantiis est objective malum, ad quod non licet cooperari nisi tantum permisivè, modò adsit causa gravis, juxta nostrum principium positum n. 47. vers. Secunda, et toties repetitum, nempe quod ad permitendum grave peccatum proximi, quod ille committet ex occasione à nobis præstiat, non sufficit, quod alter sit paratus ad peccandum, sed insuper requiritur gravis causa necessitatis, vel saltem utilitatis, quae nos deobliget a præcepto charitatis: Alioquin graviter peccamus tam contrà charitatem, quam contra virtutem, quae à proximo laeditur.

LIBER TERTIUS.

DE PRÆCEPTIS DECALOGI, ET ECCLESIAE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PRIMO PRÆCEPTO DECALOGI.

« HUJUS præcepti, prout est affirmativum, materia propria sunt actus virtutis Religionis. Est autem hæc Virtus moralis, quâ interior, et exterior cultus Deo debitus exhibetur. Actus ejus internus est animi submissio, quâ infinitam Dei excellentiam veneramur. Externus est, quo internum testamur, ut oratio, sacrificium, etc. de quibus vid. *Schol. 1. 2 et 3. parte.* Prout verò est negativum, prohibet vitia Religioni opposita: quæ quia opponuntur virtuti inter morales præcipuae, sunt peccata, post ea, quæ contra virtutes Theologicas committuntur, gravissima et ex genere suo mortalia. Sunt autem duplicitia: alia quæ opponuntur per excessum, ut Superstitione cum suis speciebus: alia per defectum, ut Irreligiositas cum suis. »

Ex hac igitur Religionis virtute tenemur ad orationem, quæ apud *S. Th. 2. 2. quæst. 83. art. 1.* definitur, ex Damasceno *Pettito decentium a Deo.* Et probabilius est orationem nobis esse necessariam necessitate mediæ cum *Suar.* *Laym. Bon. Azor. etc.* apud *Salm. Tract. 21. c. 9. n. 11. S. Thom. ibid. contrà Sylo. Led. Villal. etc.* qui putant, necessitate præcepti. Quando autem obliget præceptum orationis? *Salm. ibid. n. 29. cum Trull. et Villal. contrà alios,* censem obligare per se triplici tempore, scilicet in instanti usu rationis, in articulo mortis, semel saltem in anno. Dicitur per se: nam per accidens, certum est obligare, quando urget magna tentatio, quæ alias vinci nequeat: vel quando urget magna calamitas Populi, aut proximi. *Salm. loc. cit. n. 15.*

CAPUT I.

DE SUPERSTITIONE, ET SPECIEBUS EJUS.

DUBIUM I.

Quid sit, et Quotuplex?

1. Quid est Superstition? — 2. Quotuplex est Superstition? — 3. Quis committit Superstitionem falsi cultū? — 4. Quid superstitionis cultū superflui?